

dr Marian Lutostański

Autoreferat

1. Imię i nazwisko: Marian Lutostański

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej:

- dyplom inżyniera dowódcy w specjalności wojsk zmechanizowanych, Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Zmechanizowanych, Wrocław 1981;
- dyplom magistra organizacji i zarządzania w zakresie organizacji i zarządzania, Wydział Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1989;
- dyplom doktora nauk wojskowych w specjalności bezpieczeństwo narodowe, Wydział Strategiczno-Obronny Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2005.

Tytuł rozprawy doktorskiej: *Model systemu kierowania rezerwami państwowymi służby zdrowia Rzeczypospolitej Polskiej.*

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

- Społeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania/Społeczna Akademia Nauk – Instytut Bezpieczeństwa, 2008 - 2012, adiunkt;
- Akademia Obrony Narodowej – Wydział Bezpieczeństwa Narodowego, 2012/2013, zajęcia dydaktyczne;
- Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu – Wydział Studiów Strategicznych i Technicznych, 2014/2015, zajęcia dydaktyczne;
- Akademia Obrony Narodowej – Wydział Bezpieczeństwa Narodowego, 2014/2015, zajęcia dydaktyczne;
- Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie, nauczyciel akademicki 2017/2018

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789, z późn. zm.):

a) tytuł osiągnięcia naukowego:

„Komponenty ochrony bezpieczeństwa państwa”, to tytuł osiągnięcia naukowego, które zostało przedstawione w dwóch komplementarnych monografiach o tytułach:

1. *Główne komponenty architektury ochrony bezpieczeństwa państwa;*

2. *Bezpieczeństwo. Uzupełniający komponent architektury ochrony bezpieczeństwa narodu i państwa;*

b) autor, tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy:

Marian Lutostański, *Główne komponenty architektury ochrony bezpieczeństwa państwa*, 2014, Wydawnictwo Społecznej Akademii Nauk w Łodzi.

Recenzenci wydawniczy:

- prof. dr hab. Marian Cieślarczyk,
- prof. dr hab. inż. Marian Kozub.

Marian Lutostański, *Bezpieczeństwo. Uzupełniający komponent architektury ochrony bezpieczeństwa narodu i państwa*, 2016, Wydawnictwo Difin.

Recenzenci wydawniczy:

- prof. dr hab. Jan Maciejewski,
- dr hab. Ryszard Szynowski.

c) omówienie celu naukowego ww. prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania:

– geneza wyboru tematu dociekań – ważniejsze przesłanki

Przed rozpoczęciem pracy naukowo-dydaktycznej, która nastąpiła w roku 2008 przedmiotem moich zainteresowań naukowych były wieloaspektowe kwestie bezpieczeństwa narodu i państwa. W szczególności jednak dominowały formy organizacyjno-prawne wykonywania zadań z zakresu ochrony bezpieczeństwa tych podmiotów. Tak się złożyło, że podjęta aktywność akademicka wiązała się z prowadzeniem wielu przedmiotów obejmujących szeroki wachlarz problemów bezpieczeństwa państwa, w tym jego obronności. Okoliczność taka wymagała dużego nakładu pracy, a jednocześnie stwarzała możliwości poszerzenia perspektywy poznawczej bezpieczeństwa narodu i państwa oraz obserwacji przyswajania przez studentów wiedzy z zakresu bezpieczeństwa. Poznawanie nowych faktów i ich analiza prowadziło do konstatacji, że teoria i praktyka bezpieczeństwa, w tym „nauczanie bezpieczeństwa” wciąż potrzebują nowych koncepcji teoretycznych, które będą ułatwiały m.in. studentom zrozumienie organizacji ochrony bezpieczeństwa narodu i państwa. Spośród zidentyfikowanych problemów za szczególnie ważne uznałem kwestie semantyczne, organizacyjne i prawne. One – moim zdaniem – w sposób istotny wpływają na rzeczywistość bezpieczeństwa każdego podmiotu, kreują jej rozumienie i wyznaczają rolę we współczesnej, nieprostej rzeczywistości społeczno-politycznej.

Mając na uwadze charakter niniejszego autoreferatu pragnę zaznaczyć, że wymienione powyżej (dwie) monografie przedstawiają dwa komplementarne zbiory komponentów ochrony bezpieczeństwa narodu i państwa, które w zależności od potrzeb mogą być rozpatrywane zarówno osobno jak i łącznie.

Ponadto, aby bardziej zobiektywizować wyrażane poglądy w zakresie celu naukowego wymienionych monografii i uzyskanych wyników, przywołam fragmenty opinii recenzentów wydawniczych;

– monografia pierwsza:

Marian Lutostański, *Główne komponenty architektury ochrony bezpieczeństwa państwa*, 2014, Wydawnictwo Społecznej Akademii Nauk w Łodzi.

Recenzenci wydawniczy:

- prof. dr hab. Marian Cieślarczyk – Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach;
- prof. dr hab. inż. Marian Kozub – Akademia Obrony Narodowej w Warszawie.

Przedmiotem dociekań w tej monografii jest wieloaspektowa ochrona bezpieczeństwa istnienia i rozwoju państwa rozumianego jako instytucja prawna utworzona przez naród w ściśle określonym celu, realizowana przez właściwe w sprawie organy i jednostki organizacyjne. Natomiast problemy i cele badawcze koncentrują się nie tyle na wyjaśnianiu zasadności i powodów organizowania systemu bezpieczeństwa narodowego, relacji wewnątrz jednostek organizacyjnych oraz pomiędzy uczestnikami systemu, którym słusznie poświęcono wiele uwagi w istniejących już opracowaniach, co na wskazaniu głównych komponentów architektury ochrony bezpieczeństwa państwa i określeniu ich charakteru oraz funkcji, a także na przedstawieniu właściwości organów i jednostek organizacyjnych je tworzących (podstawowych elementów tych komponentów). Wnioski wynikające z analizy własnych obserwacji oraz opinii środowiska akademickiego wskazywały na istnienie trudności w przyswajaniu ze zrozumieniem m.in. przez studentów kwestii prawno-organizacyjnej ochrony bezpieczeństwa państwa. Zidentyfikowane problemy stanowiły asumpt do poszukiwania nowego sposobu zobrazowania architektury ochrony bezpieczeństwa państwa.

Problem badawczy skorelowany z celem badań wyznaczały algorytm proces badawczego. Uznałem, że proces ten rozpocznie od wyodrębnienia i określenia podstawowych rodzajów ochrony bezpieczeństwa państwa. Przyjąłem, że każdy rodzaj takiej ochrony powinien pozostawać w ścisłym związku z wewnętrznymi i zewnętrznymi zagrożeniami państwa. Do wyeksponowania podstawowych rodzajów ochrony bezpieczeństwa państwa zastosowałem ogólne kryterium charakteru wykonywanej ochrony przez funkcjonujące

w aktualnym systemie bezpieczeństwa narodowego organy i jednostki organizacyjne. Jako, że każdy z rodzajów ochrony bezpieczeństwa państwa jest sprawowany przez wyspecjalizowane organy i jednostki organizacyjne o określonej, typowej dla poszczególnej ochrony właściwości i wyraża jej charakter, a także wskazuje na jej funkcje, to tworzą one dwa główne – wewnętrzny i zewnętrzny – komponenty architektury ochrony bezpieczeństwa państwa.

Mając jednak na uwadze zadania specjalne realizowane zarówno w ramach ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego i porządku publicznego w państwie, jak i w ramach ochrony bezpieczeństwa zewnętrznego państwa, a także dostrzegając (na podstawie potrzeb teorii i praktyki bezpieczeństwa, w tym dydaktyki) zasadność wyraźnego podkreślenia charakteru tych zadań oraz charakteru organów je wykonujących, wyodrębniłem spośród głównych rodzajów ochrony bezpieczeństwa państwa dodatkową formę ochrony, którą określiłem ochroną specjalną bezpieczeństwa państwa oraz jego potencjału obronnego. Podejście takie pozwoliło na wyodrębnienie trzeciego rodzaju ochrony bezpieczeństwa państwa, a jednocześnie trzeciego, głównego komponentu architektury ochrony bezpieczeństwa państwa. Przyjąłem również, że zadania oraz sposób ich wykonywania przez właściwe organy i jednostki organizacyjne stanowiące kluczowe elementy wyodrębnionych głównych komponentów tej architektury będą decydowały o nazwach komponentów ją tworzących.

Monografia składa się z siedmiu części, w tym z trzech rozdziałów, z których każdy rozpoczyna się podrozdziałem teoretycznym, zaś kończy się podrozdziałem reasumującym. Każdy z rozdziałów został opatrzony tytułem wskazującym zakres i obszar rozważań.

We *Wstępie* zawarłem metodyczno-metodologiczne aspekty monografii i wyjaśniłem koncepcję jej opracowania; w pierwszym rozdziale – *Ochrona specjalna bezpieczeństwa państwa oraz jego potencjału obronnego – aspekty prawne i organizacyjne* zobrazowałem komponent architektury bezpieczeństwa państwa, którego domeną jest pozyskiwanie w drodze działań specjalnych – wywiadowczych i kontrwywiadowczych (nie zawsze jawnych) – ważnych dla bezpieczeństwa państwa informacji. Przedstawiłem w nim najpierw teoretyczne kwestie dotyczące zarówno pojęcia, istoty i celu ochrony specjalnej, jak i sposobu wyodrębnienia oraz określenia właściwości organów takiej ochrony. Następnie wskazałem moduły komponentu ochrony specjalnej z ich zakresami kompetencyjnymi. Rozdział zakończyłem reasumpcją rozważań, ujmując w jej ramach m.in. ogólny schemat organizacyjny komponentu ochrony specjalnej bezpieczeństwa państwa oraz jego potencjału obronnego; w drugim rozdziale – *Ochrona bezpieczeństwa wewnętrznego i porządku publicznego w państwie – ujęcie prawne i organizacyjne* przybliżyłem kwestie dotyczące miejsca i podstawy prawnej architektury ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego w porządku

ustrojowym państwa. Rozdział ten – podobnie jak poprzedni – rozpocząłem elementami teorii właściwymi przedmiotowi rozważań i służącymi do możliwie pełnego naświetlenia głównego wątku dociekań, a więc instytucji i ich właściwości w zakresie ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego państwa. Rozdział zakończyłem reasumpcją rozważań, w której zawarłem schemat organizacyjny komponentu ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego i porządku publicznego w państwie; w trzecim rozdziale – *Ochrona bezpieczeństwa zewnętrznego państwa – wymiar prawny i organizacyjny* rozważania rozpocząłem od warstwy teoretycznej stanowiącej wprowadzenie do zobrazowania właściwości i podstaw prawnych funkcjonowania głównych podmiotów komponentu ochrony bezpieczeństwa zewnętrznego, których aktywność jest związana z obronnością i obroną państwa. W rozdziale tym wskazałem również elementy dysfunkcyjne w strukturze organizacyjnej Sił Zbrojnych RP wprowadzonej w roku 2014. Wnioski płynące z analizy tej struktury organizacyjnej pozwalały dostrzec problem w zakresie zarówno jednoznacznej odpowiedzialności za wielowymiarową wewnętrzną spójność Sił Zbrojnych RP, a także brak niezbędnej klarowności w systemach kierowania, dowodzenia i szkolenia. Rozdział zakończyłem rekapitulacją rozważań z przedstawieniem ogólnego schematu podstawowych elementów komponentu ochrony bezpieczeństwa zewnętrznego państwa; *Zakończenie* stanowiło miejsce kontekstowego uzasadnienia posiadania przez państwo różnego typu organizacji właściwych do ochrony bezpiecznej realizacji jego celów i interesów gospodarczych, społecznych, politycznych oraz militarnych.

Monografię tę kierowałem, poza osobami poznającymi problematykę bezpieczeństwa, także do innych podmiotów właściwych w sprawie ochrony bezpieczeństwa instytucji państwa rozumianego jako podmiot prawa międzynarodowego. Nadanie tej monografii niezużytej w literaturze przedmiotu formuły, miało zobrazować funkcjonalny charakter ochrony bezpieczeństwa państwa z narzędziami władzy państwowej właściwymi do zapewniania ochrony w korelacji z rodzajem zagrożeń, i uczynić tę organizację łatwiejszą w postrzeganiu.

Warto zaznaczyć, że jednym z wymiernych wyników publikacji¹ było m.in. zaproszenie mnie w drugiej połowie roku 2015 przez Dowództwo Operacyjne Rodzajów Sił Zbrojnych do przeprowadzenia wykładu dla kadry Dowództwa w oparciu o tę monografię. W dniu 13 stycznia 2016 roku przeprowadziłem taki wykład w ramach Inauguracyjnego Szkolenia

¹ Stosunkowo wysoka cena tej monografii (prawie sześćdziesiąt złotych) jaką ustalił wydawca, który w całości pokrył koszty jej wydania, stanowi niekiedy dużą barierę przed indywidualnym zakupem.

Uzupełniającego Kadry Dowództwa Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych. Tematem wykładu były *Główne komponenty architektury ochrony bezpieczeństwa państwa*².

Należy także odnotować, że zawarte w tej monografii m.in. wskazania elementów dysfunkcyjnych, będące wynikiem pogłębionej analizy struktury organizacyjnej Sił Zbrojnych RP wprowadzonej w roku 2014 – głównie w zakresie kierowania tymi siłami, szkolenia ich i dowodzenia nimi, znalazły potwierdzenie w praktyce, a następnie zostały skorygowane. Wprowadzona do struktury organizacyjnej Sił Zbrojnych RP korekta jest zgodna ze stwierdzeniami wyrażonymi w monografii i pozwoliła m.in. na uzyskanie przez Siły Zbrojne RP niezbędnej klarowności kompetencyjnej w systemie szkolenia i dowodzenia. Wprowadzona korekta poprawiła również przejrzystość w zakresie odpowiedzialności za wielowymiarową wewnętrzną spójność Sił Zbrojnych RP.

Zgodnie z zasygnalizowanym sposobem prezentowania wyników osiągniętego celu naukowego monografii przywołam fragmenty opinii recenzentów wydawniczych:

– prof. dr hab. Marian Cieślarczyk napisał, m.in.: (...) *Prowadzone w ostatnich latach badania empiryczne w ramach Projektu „System Bezpieczeństwa Narodowego RP” wykazują jak wiele mamy do zrobienia w naszym kraju. Zbyt często luki wiedzy na temat bezpieczeństwa i jego uwarunkowań, w tym także „głównych komponentów architektury ochrony bezpieczeństwa państwa” wypełniane są stereotypami i nieadekwatnymi do rzeczywistości wyobrażeniami na ten temat. W tej sytuacji recenzowana monografia może okazać się bardzo pożyteczna. (...) Zdaniem recenzenta podstawowym walorem monografii jest to, że przedstawia ona w syntetyczny i usystematyzowany sposób ważne elementy systemu bezpieczeństwa narodowego. (...);*

– prof. dr hab. inż. Marian Kozub napisał, m.in.: (...) *Podjęta (...) problematyka, poza walorem poznawczym, reprezentuje wartościową wiedzę. Uważam, że jej zakres, będący wynikiem badań, stanowi podstawę do wytworzenia rozwiązań mogących funkcjonalnie wspomagać działalność instytucji państwa. (...) praca została sporządzona w sposób interesujący poznawczo z uwagi na próbę systematyzacji wiedzy oraz zaprezentowanie nowego ujęcia problematyki. (...) Na podkreślenie zasługuje stworzenie przez Autora wykładni w zakresie pojęcia, istota i cel ochrony specjalnej bezpieczeństwa państwa, w tym jego potencjału obronnego oraz właściwość organów w sprawie takiej ochrony, ale i postrzegania ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego (...). Sprawia to, iż charakter monografii jest unikalny z uwagi m.in. na wielokryterialny, logiczny sposób ujęcia*

²Informacja o wskazanym wykładzie, vide: www.do.wp.mil.pl/artykuly/aktualnosci/2016-01-13-nowy-rok-szkoleniowy/, [dostęp: 21.01.2019].

związków przyczynowo-skutkowych w sferach: politycznej, społecznej, ale i militarnej oraz informacyjnej. (...).

– monografia druga:

Marian Lutostański, *Bezpieczeństwo. Uzupełniający komponent architektury ochrony bezpieczeństwa narodu i państwa*, 2016, Wydawnictwo Difin, Warszawa.

Recenzenci wydawniczy:

- prof. dr hab. Jan Maciejewski – Uniwersytet Wrocławski,
- dr hab. Ryszard Szynowski – Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej.

Podjęte w wymienionej monografii kwestie stanowią kolejny etap badań nad organizacją ochrony bezpieczeństwa narodu i państwa. Badania te poprzez wielopłaszczyznową wspólnotę celów pozostają w bardzo mocnym związku z dociekaniem dotyczącymi głównych form i metod ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej, opisanymi w monografii pt. *Główne komponenty architektury ochrony bezpieczeństwa państwa*.

Jako, że optymalizacja warunków bezpiecznego trwania oraz rozwoju narodu i państwa należy do zadań władzy działającej przy akceptacji suwerena, w którego imieniu powołuje właściwe w sprawie organy i jednostki organizacyjne desygnując im uprawnienia do stosowania określonego wachlarza metod i form ochronno-obronnych, to w tej monografii przedmiotem dociekań i opisu uczyniłem sposoby i formy uzyskiwania możliwie pełnej organizacji ochrony bezpieczeństwa narodu i państwa, analizowania ich i konfrontowania z uwarunkowaniami istnieniowo-rozwojowymi tych podmiotów w różnych perspektywach. Podejście takie było ukierunkowane na wyodrębnienie podmiotów (organów i jednostek organizacyjnych), których prawne podstawy tworzenia i funkcjonowania oraz zakresy działań można określić i zaprezentować w sektorowym usystematyzowaniu jako zbiór elementów uzupełniającego komponentu architektury ochrony bezpieczeństwa narodu i państwa.

Jednym z celów przyjętego podejścia badawczego było wskazanie na logiczną złożoność architektury ochrony bezpieczeństwa narodu i państwa oraz na wykazanie, iż wiąże się ona nie tylko ze *stricte* aspektami wojskowymi i policyjnymi – choć pozostaje z nimi w związku – lecz jest rezultatem różnorodnych potrzeb indywidualnych i zbiorowych, wynikających z bogatej praktyki życia społecznego, która wpływa na rzeczywistość bezpieczeństwa w kraju w czasie pokoju. W tym bowiem czasie zarówno jednostka, jak i jej wielokrotność wyrażająca się w wielkości i charakterze grup społecznych są narażone na

mnożność uciążliwych, a nawet niebezpiecznych sytuacji, które wymagają – nie tylko od nich – podejmowania zróżnicowanych form reakcji ochronnych.

Przygotowanie tej monografii wynikało z potrzeby pokazania, osobom poznającym organizację bezpieczeństwa podmiotowego w państwie, zarówno integralności tego komponentu z organizacją bezpieczeństwa narodu i państwa (w literaturze określanym systemem bezpieczeństwa narodowego), jak i wykazania jego charakteru jednostkowego. Przyjąłem, że monografia ta będzie obrazować część organizacji ochrony bezpieczeństwa narodu i państwa, odnoszącą się głównie do wewnętrznych aspektów tego zjawiska. Wśród innych przesłanek, które legły u podstaw przygotowania tej monografii, za ważne uznałem tę wynikającą z analizy wniosków z projektu badawczego nt. studiowania bezpieczeństwa, którym kierowałem w roku 2015, jak również wnioski z badań prowadzonych m.in. przez prof. dr hab. M. Cieślarczyka i dr hab. A. Filipek, w ramach *Projektu „System Bezpieczeństwa Narodowego RP”*. Wskazują one, że wiedza na temat bezpieczeństwa nie jest łatwa do przyswojenia, wciąż w dużej części jest nieugruntowana, powierzchowna i niestety często potoczna³. Uwidocznione duże braki w rozumieniu bezpieczeństwa i wiedzy na temat jego organizacji przez różne środowiska prowadziły do wniosku, by podejmować próby upowszechnienia wiedzy także o podmiotach szczególnie istotnych w praktyce życia codziennego obywateli, a przez to zajmujących ważne miejsce w architekturze ochrony bezpieczeństwa narodu i państwa, jednak często niewidocznych, bo znajdujących się niejako na dalszym planie za bezpieczeństwem zewnętrznym – wojskowym, bądź wewnętrznym, lecz o charakterze *stricte* policyjnym. Mowa jest tu o niezbędnych dla szeroko rozumianego ładu, porządku i poczucia sprawiedliwości elementach składowych organizacji ochrony bezpieczeństwa narodu i państwa. Bez nich architektura tej organizacji byłaby nie tylko niekompletna, ale i dysfunkcyjna. Nie bez znaczenia dla zajęcia się wskazanym problemem były również pytania (po ukazaniu się książki pt. *Główne komponenty architektury ochrony bezpieczeństwa państwa*) o „nie-główne” komponenty architektury ochrony bezpieczeństwa państwa oraz pytania dotyczące wyrażenia „ochrona bezpieczeństwa państwa”, co należy uznać za innej kategorii problem. Monografia ta może stanowić praktyczną i użyteczną pomoc naukowo-dydaktyczną w szczególności w procesie aktywnej edukacji w zakresie organizacji ochrony bezpieczeństwa zwróconej na pojedynczego obywatela, a poprzez niego

³ Interesująco o tendencjach zmian w kulturze bezpieczeństwa, vide: A. Filipek, *Niektóre tendencje zmian kultury bezpieczeństwa studentów pierwszej i w drugiej dekadzie XXI wieku*, w: *Bezpieczeństwo i kultura bezpieczeństwa w teorii, w badaniach naukowych i w praktyce*, (red. nauk.) A. Filipek, Monografie nr 151, Wyd. Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Siedlce, 2014, ss. 343-350.

na grupy społeczne i cały naród oraz na państwo. Charakter zaprezentowanego „uzupełniającego komponentu architektury bezpieczeństwa”, uzyskany dzięki nowemu podejściu badawczemu i wyodrębnieniu jego składowych (sektorów i tworzących je elementów), dostarcza przekonujących dowodów na to, by uznać organy i jednostki organizacyjne wchodzące w jego skład za ważne narzędzia władzy w procesie ochrony bezpieczeństwa narodu i państwa. Sytuacja taka pozwoliła przyjąć i dowieść, że ze względu na konieczność podnoszenia efektywności funkcjonowania takiej ochrony, zajmowanie się aktualnie obowiązującymi prawnymi oraz organizacyjnymi aspektami w kontekście wieloaspektowych potrzeb narodu i państwa niezmiennie zasługuje na uwagę i analityczną refleksję. Celem takich rozważań powinna być stała identyfikacja korygująca niedoskonałości organizacyjno-prawne zwłaszcza, że percepcja uczestników systemu – tak z obszaru wykonawczego, jak i obszaru twórców rozwiązań prawnych oraz organizacyjnych – może być obciążona różnymi, nie zawsze optymalnymi koncepcjami teoretycznymi i doświadczeniami praktycznymi. Jednakże, aby „coś” korygować należy uprzednio poznać mechanizmy jego działania.

Realizacja opisanego przedsięwzięcia naukowego wiązała się więc z koniecznością znalezienia metody zbadania i ujęcia problemu, która pozwoliłaby sprostac przyjętym założeniom, a równocześnie umożliwiłaby w sposób możliwie prosty pokazać mnogość zarówno uczestników, jak i form organizacyjnych obecnych w identyfikowanej architekturze bezpieczeństwa. Za najbardziej użyteczną metodę w tym zakresie uznałem wnioskowanie dedukcyjne, chociaż przyjęte podejście wymagało również przeprowadzenia pogłębionej analizy literatury przedmiotu, aktów prawnych oraz rozpoznania zagrożeń i wyzwań związanych z rzeczywistością społeczną. Wyniki dociekań potwierdziły potrzebę podejmowania przez różne podmioty w państwie szerokich działań ochronnych (form ochrony) narodu i państwa oraz ułatwiały lokowanie właściwości organów i jednostek organizacyjnych w celu kształtowania także niemilitarnej architektury ochrony bezpieczeństwa w wymiarze specjalistycznym.

Różnorodność problemów, także tych związanych *stricto* z praktyką życia publicznego oraz dostępna literatura przedmiotu jak również akty prawne, dokumenty i opracowania ekspertów oraz przedstawicieli administracji publicznej różnego poziomu zarządzania państwem regulujące problematykę ochrony bezpieczeństwa podmiotów chronionych oraz organów i jednostek organizacyjnych o właściwościowych do sprawowania takiej ochrony, pozwoliły na autorskie zaprezentowanie omawianego tematu.

Przedstawione tło problemowe omawianej monografii determinowało zawartą w niej koncepcję i konwencję prowadzonych dociekań. Miało także wpływ na dookreślenie tytułu monografii, a także na poszukiwanie odpowiedzi na wiele pytań, w tym na główne pytanie problemowe: co się składa na uzupełniający komponent architektury ochrony bezpieczeństwa narodu oraz państwa, a także jakie są prawne podstawy funkcjonowania i zakresy właściwości uczestników takiego komponentu ochrony?

Monografia stanowi – poza *Wstępem* i *Zakończeniem* – zbiór trzech rozdziałów, z których każdy zawiera podsumowanie⁴. We *Wstępie* określiłem sytuację problemową z celem i problemem badawczym, stanowiącą bazę do rozważań w zasadniczej części monografii⁵. W części głównej monografii – w trzech rozdziałach – poprzez przedstawienie i scharakteryzowanie uzupełniającego komponentu architektury ochrony bezpieczeństwa narodu i państwa, podjąłem próbę udzielenia odpowiedzi na sformułowane (we *Wstępie*) pytania problemowe. Próbę tę rozpocząłem w pierwszym rozdziale: *Ogólna charakterystyka uzupełniającego komponentu architektury ochrony bezpieczeństwa narodu i państwa*. Jej początkiem była refleksja nad aspektami teoretycznymi związanymi z wyrażeniami „ochrona bezpieczeństwa obiektu” oraz „architektura ochrony bezpieczeństwa narodu i państwa”, a także nad istotą i charakterem oraz nad funkcjami tej architektury. Następnie, w dalszej części tego rozdziału, stosując trzy kryteria – status prawny podmiotu, forma prawna, charakter działalności – wyodrębniłem siedem sektorów uzupełniających ochronę bezpieczeństwa wewnętrznego i porządku publicznego w państwie. Są to sektory: parlamentarny, rządowy, samorządowy, społeczny, prywatno-komercyjny, sektor przedsiębiorców i sektor prawa jednostki do samoobrony. Wyodrębnienie tych sektorów odbyło się w kontekście zagrożeń związanych z praktyką życia obywateli. W drugim rozdziale: *Funkcjonowanie uzupełniającego komponentu architektury ochrony bezpieczeństwa państwa – aspekty organizacyjne i prawne*, przyjmując za kryterium charakter aktywności poszczególnych elementów sektorów uzupełniającego komponentu oraz ich

⁴ Z uwagi na dość szeroki opis sytuacji problemowej oraz w związku z zawartą wyżej zapowiedzią, że w celu zobiektywizowania poglądów własnych w autoreferacie będę przywoływał fragmenty opinii recenzentów wydawniczych oraz w celu uniknięcia pewnych powtórzeń w tym zakresie, przedstawiając syntetycznie zawartość monografii będę unikał szerszych odniesień do kwestii zawartych w poszczególnych częściach monografii.

⁵ W monografii odstąpiłem od zamieszczania założeń metodyczno-metodologicznych właściwych pracy promocyjnej, jako cechy rozdziału metodologicznego dysertacji doktorskiej. Przyjęty układ wynika między innymi z poglądów (przynajmniej części) przedstawicieli środowiska naukowego, według których w opracowaniu monograficznym np. o charakterze habilitacyjnym, a więc powstałym po dysertacji, należy unikać stosowania rozwiązań typowych dla dysertacji. Vide: Recenzja prof. dr. hab. inż. W. Kitlera dotycząca monografii pt. *Podstawy bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. Studium problemów teoretycznych*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2015 (recenzja w dyspozycji wskazanego wydawnictwa).

znaczenie dla ochrony przestrzeni życia publicznego w państwie wyłoniłem siedem grup zadań o charakterze specjalistycznym i branżowym realizowanych przez właściwe organy i jednostki organizacyjne. W dalszej części tego rozdziału zaprezentowałem organizacyjno-prawne aspekty funkcjonowania uzupełniającego komponentu architektury ochrony bezpieczeństwa państwa. Trzeci rozdział: *Prawne i organizacyjne aspekty dostępu do materiałów niebezpiecznych w architekturze ochrony bezpieczeństwa narodu i państwa*, rozpoczęłam od kwestii terminologicznych, a więc od rozumienia pojęcia „reglamentacja dostępu do broni palnej” oraz od próby wyjaśnienia istoty tego pojęcia. W tym rozdziale również wskazywałem aktualną supremację państwa w rozstrzyganiu o tym, kto będzie miał prawo do posiadania broni oraz zwracałem uwagę na rzeczywistą potrzebę podmiotowego traktowania przez państwo praworządnego obywatela. Ponadto refleksją objąłem rolę i znaczenie reglamentacji dostępu do materiałów niebezpiecznych z podkreśleniem kwestii dostępu jednostki do broni palnej, którą ukazałem jako potrzebę podjęcia działań do zrównoważenia prawa jednostki do samozachowania w wymuszonej konfrontacji z postępującą brutalizacją życia publicznego przy użyciu broni palnej i innych narzędzi powszechnie uważanych za niebezpieczne. Jednocześnie wskazałem na niezbywalną potrzebę wnikliwego weryfikowania osób ubiegających się o pozwolenie na posiadanie broni. Weryfikacja taka powinna polegać w szczególności na poddawaniu każdej takiej osoby specjalistycznym badaniom lekarskim i szkoleniu z zakresu posiadania broni palnej. W *Zakończeniu* przybliżyłem genezę i przesłanki napisania tej monografii wskazując na jej cel, rezultaty dociekań oraz zawarłem uogólnione rekomendacje. Podjęte w tej monografii wątki mogą być użyteczne w procesie edukacyjnym, gdzie ochronę bezpieczeństwa narodu i państwa należy traktować, jako organizację tworzoną z uwzględnieniem potrzeb jednostki (osoby). Podsumowując kwestię powszechnego dostępu do broni palnej, w oparciu o kontekstową analizę zjawiska, wyraziłem ugruntowany pogląd, że powszechny dostęp do broni palnej nie oznacza postulatu – „broń dla każdego”, lecz aksjomat – „broń dla każdego, kto może ją posiadać”.

Rezultatem przeprowadzonego procesu badawczego, oprócz wyjaśnienia używanych pojęć związanych z architekturą ochrony bezpieczeństwa narodu i państwa, była próba logicznego zobrazowania tej jej części, która nie ma charakteru *stricto* policyjnego i wojskowego (celowo użyty termin, ponieważ część problemów związanych z ochroną bezpieczeństwa wewnętrznego i porządku publicznego w państwie ma charakter militarny), a ma istotny wpływ na ład i bezpieczeństwo obywateli. Charakter aktywności podmiotów stanowiących elementy takiego komponentu ochrony bezpieczeństwa stanowi

odzwierciedlenie charakteru problemów w rzeczywistości społecznej. A skoro tak, to upowszechnianie problematyki podjętej w tej monografii można uznać za działanie prakseologiczne, a jednocześnie zapraszające do dyskursu nad doskonaleniem zarówno teorii, jak i rozwiązań praktycznych w badanym obszarze takiej rzeczywistości.

Recenzenci wydawniczy o tej monografii napisali, m.in.:

– prof. dr hab. Jan Maciejewski: (...) *Monografia (...). Stanowi (...) logiczny, kolejny etap dociekań naukowych, których pierwszy został zwieńczony pracą pt. Główne komponenty architektury ochrony bezpieczeństwa państwa (...)* i obejmuje istotne kwestie poznania. (...) *podejście i sposób jej zaprezentowania jest nowy, interesujący i autorski. Okoliczność tę należy odczytywać, jako wartość dodaną do dotychczasowego dorobku nauki (...). Jakość opracowania niewątpliwie podnosi fakt, że Autor stawia wiele pytań, na które udziela odpowiedzi opierając się umiejętnie nie tylko na posiadanej wiedzy z wielu dyscyplin naukowych (...), lecz i zgłębiając oraz wykorzystując z powodzeniem wiedzę uzyskaną w procesie badawczym. Zaprezentowane przez Autora podejście spełnia naukowe wymogi. Opiera się między innymi na nowej tezie wskazującej, iż bezpieczeństwo nie jest, jak to można odczytać w literaturze przedmiotu – mimo swojej niepodważalnej doniosłości – najważniejszym celem aktywności człowieka i władzy w państwie. Autor próbuje dowieść, że bezpieczeństwo jest celem wtórnym aktywności człowieka w grupie społecznej i państwie. Zauważa przy tym, że celem rzeczywistym (pierwotnym), tejże aktywności (...) jest istnienie oraz rozwój – „trwanie” i „rozwój”. Podejście takie pozwoliło przedstawić Autorowi – w sposób autonomiczny, przy wykorzystaniu metod naukowych, w tym pogłębionej analizy, a także określonych kryteriów model architektury ochrony bezpieczeństwa narodu i państwa oraz jego istotę. Autor wychodzi w swoich dociekaniach poza granice „tu i teraz” a podnoszone w monografii problemy – w ocenie Recenzenta – mają charakter zarówno naukowy, jak i użyteczny. (...) z uwagi na nowatorski sposób ujęcia przedstawianej problematyki, jak również na logiczny sposób i dobry styl opracowanie monografii powinna ona spotkać się z dużym zainteresowaniem kadry dydaktycznej i studentów na kierunkach nauczania bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo wewnętrzne (...). Na Uniwersytecie Wrocławskim będzie wykorzystana jako podręcznik na wskazanych kierunkach studiów. (...);*

– dr hab. Ryszard Szynowski: (...) *Koncepcja metodologiczna została przedstawiona we wstępie oraz w rozdziale pierwszym. Autor w wymienionych częściach prowadzi dyskusję: stawia pytania (pytania problemowe) i w dalszej części odpowiada na postawione pytania korzystając z metody wnioskowania dedukcyjnego. W ten sposób wyjaśnia nie tylko rozumiane przez Autora „bezpieczeństwo narodu i państwa”, ale również „organizację*

ochrony bezpieczeństwa narodu i państwa (...)". Sztuka dialogu prowadzona przez Autora w monografii pozwoliła na zaprezentowanie komponentów naukowej metodologii badawczej obejmującej: sytuację problemową, przedmiot badań, zdefiniowanie celu, główny problem badawczy wraz ze szczegółowymi problemami badawczymi. (...) W poszczególnych częściach daje się wyraźnie zauważyć przyjętą logikę prezentacji obejmującą: wprowadzenie, definiowanie pojęć, i przyjmowanie klasyfikacji oraz odwołania do aktualnego stanu prawnego. (...) Konkludując, monografia łączy w sobie elementy poznawcze, teoretyczno-modelowe, a także użyteczne. Monografia jest kompleksowa, stanowi oryginalny i twórczy wkład do rozwoju nauk o bezpieczeństwie (...).

Przywołane fragmenty recenzji wydawniczych stanowią, zgodnie z zapowiedzią, element autorskiego omówienia celu naukowego prac, osiągniętych wyników i wskazania ewentualnego wykorzystania.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Pozostałe, ważniejsze osiągnięcia naukowo-badawcze w obszarze bezpieczeństwa narodu i państwa omówię w dwóch zasadniczych częściach:

- 1) geneza zainteresowań naukowo-badawczych oraz wybrane rezultaty tych zainteresowań;
- 2) pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze oraz ważniejsze rezultaty

Ad. 1. Geneza zainteresowań naukowo-badawczych oraz wybrane rezultaty tych zainteresowań:

Wieloaspektowe uwarunkowania w czasie pełnienia zawodowej służbowej wojskowej stanowiły główne przesłanki do podjęcia studiów drugiego stopnia na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego. Po ukończeniu tych studiów (1989) zostałem skierowany do centralnej instytucji Ministerstwa Obrony Narodowej, gdzie poznałem funkcjonowanie Ministerstwa Obrony Narodowej oraz Sił Zbrojnych RP w szczególności w zakresie aspektów organizacyjnych, kadrowo-administracyjnych i szkolnictwa wojskowego. W tym czasie byłem autorem kilku (wdrożonych do praktyki) rozwiązań doskonalących działalność organizacyjno-administracyjną w Siłach Zbrojnych RP. Natomiast, jako wicedyrektor Departamentu Spraw Obronnych w Ministerstwie Zdrowia miałem możliwość poznania szerokiego spektrum problemów ochrony bezpieczeństwa zdrowotnego w sferze militarnej oraz niemilitarnej narodu i państwa. Był to bardzo ważny okres, pełen intensywnej i niełatwej działalności nakierowanej na poszukiwanie nowych, systemowych rozwiązań w zakresie

zapewniania ochrony bezpieczeństwa zdrowotnego podmiotom o różnym charakterze aktywności, w tym Siłom Zbrojnym RP, wojskom sojuszniczym w ramach *Host Nations Support* (wsparcia państwa-gospodarza) oraz całej populacji RP we wszystkich stanach funkcjonowania państwa. W tym czasie również (m.in.):

- uczestniczyłem w koordynowaniu przygotowywanych przez Departament Spraw Obronnych w Ministerstwie Zdrowia *Zasad działania Ministerstwa Zdrowia oraz zasad tworzenia, przechowywania i użycia rezerw medycznych w sytuacjach kryzysowych* (1998/1999);
- uczestniczyłem w pracach Zespołu Ministerstwa Zdrowia organizującego zabezpieczenie wizyty Papieża Jana Pawła II w Polsce (1998/1999);
- koordynowałem działania na szczeblu Ministerstwa Zdrowia w zakresie jego przygotowania i udziału w organizowanym przez Szefa Obrony Cywilnej Kraju ćwiczeniu międzynarodowym pod kryptonimem „HEXAGRAND 99”, którego celem było doskonalenie współdziałania administracji państwowej różnych szczebli oraz współdziałania z państwami sąsiadującymi z Polską na południu i zachodzie w zakresie zapobiegania i zwalczania sytuacji kryzysowych wywołanych powodzią (1999);
- przygotowałem koncepcję *Ramowego programu dochodzenia do pożądaných stanów posiadania przez państwo rezerw służby zdrowia* (1999/2000);
- zapoznawałem się, w ramach zdobywania doświadczeń z zakresu organizacji i zarządzania rezerwami państwowymi służby zdrowia, z wyposażeniem oraz praktycznymi możliwościami, produkowanymi przez firmę Daimler Chrysler Aerospacew Friedrichshafen w Niemczech, przenośnych szpitali polowych w warunkach ich pełnego rozwinięcia (2000);
- uczestniczyłem we wstępnym etapie prac przedstawicieli właściwych ministerstw i innych jednostek organizacyjnych – pod kierownictwem Ministerstwa Gospodarki – przygotowujących projekt pn. „*Program mobilizacji gospodarki na lata 2001-2006*” (2000).

Zdobyte wiedza oraz doświadczenie stanowiły szczególny impuls do refleksji, w tym naukowej, nad efektywnością i racjonalnością ówczesnego systemu zabezpieczenia medycznego. Należy dodać, że forma organizacyjna takiego zabezpieczenia wiązała się m.in. z tworzeniem, utrzymywaniem, rotacją i dystrybucją rezerw specjalistycznych oraz z istotnymi nakładami finansowymi, a jednocześnie nie miała charakteru działalności dochodowej. Czynniki te, w tym jakość rezerw i relacje z uczestnikami wskazanego systemu,

były jednymi z głównych determinantów implikujących przygotowanie publikacji pt. *Identyfikacja potencjału rezerw państwowych służby zdrowia* („Myśl Wojskowa” MON 1/2001) oraz przygotowanie – podczas studiów doktoranckich na Wydziale Strategiczno-Obronnym Akademii Obrony Narodowej w Warszawie – dysertacji pt. *Model systemu kierowania rezerwami państwowymi służby zdrowia Rzeczypospolitej Polskiej* (2005) pod kierownictwem naukowym płk. prof. dr. hab. inż. Eugeniusza Nowaka. Zasadniczym rezultatem dysertacji było zaprezentowanie utylitarnego modelu organizacji kierowania rezerwami państwowymi w celu zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego zarówno narodu jak i podmiotów go ochraniających w sytuacjach innych niż normalne. Ukończenie studiów doktoranckich z publiczną obroną pracy doktorskiej można uznać za swoistą rekapitulację części pierwszej – *genezy zainteresowań naukowo-badawczych oraz wybranych rezultatów tych zainteresowań*.

Ad. 2. Praktyka naukowo-dydaktyczna, badawcza i popularyzatorska oraz jej rezultaty

Zintensyfikowaną praktykę naukowo-dydaktyczną rozpocząłem wraz z podjęciem pracy na stanowisku adiunkta w Instytucie Bezpieczeństwa w Społecznej Wyższej Szkole Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi – Wydział Zamiejscowy w Warszawie (2008), a następnie w Społecznej Akademii Nauk. Jako pracownik naukowo-dydaktyczny prowadziłem zajęcia (wykłady i ćwiczenia) z wielu przedmiotów ze studentami kształcącymi się na studiach pierwszego i drugiego stopnia, w trybie stacjonarnym oraz niestacjonarnym na kierunku Bezpieczeństwo Narodowe. Taka forma aktywności oprócz dużego nakładu czasu i wysiłku, miała pozytywną cechę, która skutkowałą wnikaniem w wieloaspektowe problemy teorii i praktyki bezpieczeństwa narodu oraz państwa. Poniżej przedstawiam przebieg procesu dydaktycznego:

– Studia pierwszego stopnia:

1. Historia bezpieczeństwa (wykłady, ćwiczenia), 2008–2011, Społeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania.
2. Prawne podstawy bezpieczeństwa (wykłady i ćwiczenia), 2009–2011, Społeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania.
3. Bezpieczeństwo energetyczne (wykłady i ćwiczenia), 2010/2011, Społeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania.
4. Bezpieczeństwo społeczne (wykłady, ćwiczenia), 2010/2011, Społeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania.
5. Polityka bezpieczeństwa (wykłady), 2011, Społeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania.

6. Seminarium dyplomowe, 2011/2012, Społeczna Akademia Nauk.
7. Wiedza o państwie i prawie (wykłady, ćwiczenia), 2011/2012, Społeczna Akademia Nauk.
8. Historia administracji i bezpieczeństwa wewnętrznego (ćwiczenia), 2014/2015, Akademia Obrony Narodowej.
9. Podstawy zarządzania bezpieczeństwem/przywództwo (ćwiczenia), 2014/2015, Akademia Obrony Narodowej.
10. Cywilna organizacja ochrony i obrony narodowej (konwersatorium), 2014/2015, Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu.
11. Historia bezpieczeństwa (wykłady i ćwiczenia), 2015/2016, Akademia Obrony Narodowej.
12. Zwalczanie terroryzmu (wykłady i ćwiczenia), 2017/2018, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie.
13. Czynności operacyjno-rozpoznawcze, 2017/2018, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie.
14. Seminarium dyplomowe, 2017/2018, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie.

- Studia drugiego stopnia:

1. Etyka zawodowa (wykłady i ćwiczenia), 2011/2012, Społeczna Akademia Nauk.
2. Świadczenia na rzecz obrony (wykłady i ćwiczenia), 2011/2012, Społeczna Akademia Nauk.
3. Teorie i modele bezpieczeństwa (ćwiczenia), 2012/2013, Akademia Obrony Narodowej.
4. Teorie i modele bezpieczeństwa militarnego (ćwiczenia), 2012/2013, Akademia Obrony Narodowej.
5. Ochrona ludności i obrona cywilna (wykłady), 2014/2015, Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu.

Badania naukowe i pozostałe osiągnięcia naukowe wraz z rezultatami

Prowadzone przeze mnie badania naukowe przebiegały w dwóch, powiązanych ze sobą kontekstem potrzeb nauki i praktyki bezpieczeństwa, obszarach bezpieczeństwa:

- pierwszy obszar obejmował jakość teorii,
- drugi obszar dotyczył jakości dydaktyki.

Pierwszy obszar badawczy – jakość teorii, objął kwestie prawno-organizacyjne oraz teorię i praktykę bezpieczeństwa narodu i państwa, w tym problemy semantyczne w naukach o bezpieczeństwie i (ówczesnych) naukach o obronności z przyczynami i skutkami ich występowania.

021

Pogłębione rozważania w tym zakresie stanowiły ważny impuls do opracowania m.in. monografii pt. *Prawo a bezpieczeństwo narodu i państwa* (2011), Wyd. Społeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania.

W tej monografii przedstawiłem interpretacje i definicje podstawowych pojęć oraz podstawowy zakres regulacji prawnych komponentów organizacji bezpieczeństwa narodu i państwa. Omawiane problemy stanowiły próbę zaprezentowania istoty i roli prawa w bezpieczeństwie i zarządzaniu nim. Celem badań było ukazanie, w kontekście płynności unormowań prawnych, jakości administracyjnoprawnej regulacji i jej wpływu na racjonalność rozwiązań organizacyjnych w obszarze bezpieczeństwa. Wskazywałem m.in., że brak stabilności prawa w kluczowych dla bezpieczeństwa narodu i państwa kwestiach stwarza przesłanki utrudniające zbudowanie efektywnej struktury organizacyjnej z procedurami zapewniającymi efektywne funkcjonowanie właściwych w sprawie organów. Monografia ta stanowiła niejako wstęp do badań i opisu organizacji bezpieczeństwa w państwie.

W trakcie opracowania wskazanej monografii zostały zidentyfikowane niektóre problemy definicyjne pojęć. Sytuacja taka stanowiła inspirację do podjęcia i prowadzenia (od roku 2010) naukowego, rozwojowego projektu badawczego nt. *Odkrywanie i określanie problemów nauk o bezpieczeństwie*. Przedmiotem dociekań w tym projekcie stała się kwestia znaczeniowa pojęć oraz ład terminologiczny w teorii bezpieczeństwa. Zakres badań objął aspekty semantyczne najpierw w naukach wojskowych a następnie, po wprowadzeniu nowej klasyfikacji nauki (2011), nauk o bezpieczeństwie i nauk o obronności.

Rezultatem tych dociekań były opracowania stanowiące rozdziały i artykuły monografii, np.:

1. *Zarządzanie kryzysowe, czy zarządzanie bezpieczeństwem w sytuacjach szczególnych zagrożeń i stanach nadzwyczajnych*, w: *Teoretyczne i praktyczne aspekty zarządzania i bezpieczeństwa*, (red. nauk.) T. Grabia, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie”, t. XII, z. 10, Wyd. Społecznej Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi, Łódź-Warszawa 2011,
2. *Problemy identyfikacyjno-definicyjne bezpieczeństwa państwa i bezpieczeństwa narodowego oraz ich istoty*, w: *Elementy teorii i praktyki transdyscyplinarnych badań i problemów bezpieczeństwa*, (red. nauk.) M. Cieślarczyk, A. Filipek, A.W. Świdorski, J. Ważniewska, Wyd. Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach Siedlce 2013;
3. *Zjawisko wymienności i wieloznaczności terminów w teorii bezpieczeństwa i jego wpływ na funkcjonowanie grup dyspozycyjnych*, w: *Grupy dyspozycyjne wobec zagrożeń bezpieczeństwa państwa*, Wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego Wrocław 2015;

4. *Teoria bezpieczeństwa – aspekty semantyczne wybranych pojęć*, w: *Bezpieczeństwo i obronność – odkrywanie znaczeń. Ujęcia: formalnoprawne, naukowo-badawcze i dydaktyczne*, (red. nauk.) A. Filipek, Wyd. Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Siedlce 2015;
5. *Bezpieczeństwo i jego istota. Refleksja terminologiczna*, w: *Bezpieczeństwo i zarządzanie kryzysowe. Bezpieczeństwo społeczności lokalnych*, (red. nauk.) Z. Wilk-Woś, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie”, t. XVIII, z. V, cz. III, Wyd. Społecznej Akademii Nauk w Łodzi, Łódź-Warszawa 2017;
6. *Zagrożenie i jego istota. Teoria problemu* (2018, artykuł w opracowaniu wydawniczym Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach),
7. *Zrozumieć bezpieczeństwo* (monografia w procesie wydawniczym, przewidziany termin wydania – marzec/kwiecień 2019).

W monografii znajdującej się aktualnie w końcowej fazie procesu wydawniczego, pt. *Zrozumieć bezpieczeństwo*, podjąłem próbę znalezienia odpowiedzi na główne pytanie o przyczynę lub przyczyny istnienia w literaturze przedmiotu rozbieżności interpretacyjnych i definicyjnych zjawisk i pojęć będących podstawowymi w praktyce bezpieczeństwa. Poszukiwałem również odpowiedzi na dodatkowe pytania m.in.: Co mogłoby wpłynąć na uspojnienie teorii bezpieczeństwa? Czy definicje pojęć określających badane zjawiska mają wspólny rdzeń znaczeniowy, wspólną trwałą cechę? Co stanowi istotę pojęć określających te zjawiska? W rezultacie dociekań zaproponowałem elementy nowego podejścia do postrzegania zjawisk i rozumienia pojęć je określających, a także szereg autorskich interpretacji oraz projektujących definicji pojęć związanych z bezpieczeństwem i zagrożeniami dotyczącymi narodu i państwa w różnych stanach funkcjonowania państwa.

W procesie badawczym opisanym w tej monografii, poza już wskazanymi wcześniej metodami wykorzystywałem dodatkowo m.in. metody: filologiczną (do wyprowadzania wniosków z analizy znaczeń pojęć i ze związków między zjawiskami a ich nazwami w oparciu m.in. o przykładowe poglądy przedstawicieli głównie nauk o bezpieczeństwie), fenomenologiczną (do odnoszenia się do tego, co dane i wnikania w rzeczy, a więc w to, co dane z wykorzystaniem intuicji do formułowania znaczenia pojęć poddanych dyskursowi), hermeneutyczną (do wyjaśniania rozumienia zjawisk i pojęć je określających, m.in. przez odwoływanie się do kontekstów – głównie historyczno-geograficznego – w celu nadania rozumieniu badanych zjawisk głębszego sensu; a także do autorefleksji przy formułowaniu myśli w oparciu o własny punkt widzenia), indukcyjną (do porównania sposobów

postrzegania zjawisk, ich interpretowania i definiowania oraz do kształtowania sformułowań ogólnych), słowotwórczą (do opracowania autorskich interpretacji i projektujących definicji pojęć, a także do określenia źródłosłowu pojęć będących swoistym *spiritus movens* tworzenia oraz doskonalenia organizacji ochrony bezpieczeństwa i zażegnywania zagrożeń, w tym sytuacji o charakterze nadzwyczajnym).

Do ważniejszych rezultatów mojej aktywności naukowej w zakresie rozważań nad rozumieniem pojęć w bezpieczeństwie, poza interpretacjami zjawisk i projektującymi definicjami pojęć je określających, należy identyfikacja dylematów semantyczno-rzeczowych wynikających z klasyfikacji nauki polskiej z roku 2011. W tym zakresie opracowałem (autorski) postulatywny model koncepcji klasyfikacji nauki polskiej w części dotyczącej bezpieczeństwa. Model ten z jego opisem przedstawiłem m.in. w monografii pt. *Podstawy bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. Studium problemów teoretycznych* (Toruń 2015). Zaproponowałem tu m.in. dwie dyscypliny naukowe: nauki o bezpieczeństwie wewnętrznym i nauki o bezpieczeństwie zewnętrznym. Narzędziem do wyodrębnienia takich dyscyplin była autorska metoda jedności kryterium podstawowego podziału: polityki, bezpieczeństwa, uwarunkowań. Jak dowodzi praktyka, zmiany w klasyfikacji nauki polskiej wprowadzone w roku 2018 są zgodne w istotnej części z koncepcją zawartą w opracowanym i przedstawionym przeze mnie w tej monografii modelu klasyfikacji nauki polskiej (w części dotyczącej bezpieczeństwa). W nowej klasyfikacji nauk słusznie (według mnie) nie uwzględniono dyscypliny nauk o obronności. Problematyka tej dyscypliny, jako węższa zakresowo od problematyki bezpieczeństwa mieści się w naukach o bezpieczeństwie. Pragnę jednak zaznaczyć, skoro istnieje ogólna klasyfikacja nauk, to moim zdaniem nadal dostrzegam ważne przesłanki do ujęcia w niej nauk o bezpieczeństwie wewnętrznym i nauk o bezpieczeństwie zewnętrznym, które proponowałem wraz z uzasadnieniem w swoim modelu zawartym w monografii – pt. *Podstawy bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. Studium problemów teoretycznych* (Toruń 2015). Należy zaznaczyć, że monografia ta – poprzez otrzymaną konstrukcję ze szczegółowo zaprezentowaną częścią metodyczno-metodologiczną – miała stanowić także wsparcie (głównie) studentów w procesie przygotowywania teoretycznych opracowań promocyjnych. Jedną z wiodących jednak kwestii podejmowanych w tej monografii była próba przedstawienia koncepcji postrzegania, uznanych za ważne, (głównie) teoretycznych problemów naukowych obejmujących zagadnienia terminologiczne, prawne i organizacyjne oraz próba pokazania percepcji wyzwań i zagrożeń pozostających w związku z architekturą bezpieczeństwa państwa i narodu.

W celu poszerzenia dyskursu w środowisku naukowym na temat zasadności zmian w ówczesnej polskiej klasyfikacji nauk, poza monografią pt. *Podstawy bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. Studium problemów teoretycznych* (Toruń 2015), pisałem również w artykułach będących rozdziałami zbiorczych monografii, m.in.:

1. *O dylematach polskiej klasyfikacji nauk w zakresie bezpieczeństwa*, w: *Postęp w inżynierii bezpieczeństwa* (red. nauk.) K.A. Skibniewska, M. Lutostański, Wyd. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2015;
2. *Dylematy polskiej klasyfikacji nauk w zakresie bezpieczeństwa. Inżynieria bezpieczeństwa*, Wyd. Zeszyty Naukowe Akademii Obrony Narodowej, Kwartalnik nr 3 (104), Warszawa 2016;
3. *Idea dyscypliny naukowej „nauki o bezpieczeństwie” i jej konsekwencje*, „Historia i Polityka” nr 25(32)/2018, Wyd. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Toruń 2018.

Drugi obszar badawczy objął *stricte* aspekty związane z kształceniem studentów na kierunkach studiów Bezpieczeństwo Narodowe i Bezpieczeństwo Wewnętrzne.

Praca naukowo-dydaktyczna i analityczno-badawcza w zakresie torii oraz praktyki bezpieczeństwa narodu i państwa, jak również obejmująca kształcenie studentów w uczelniach publicznych i niepublicznych, w trybie kształcenia stacjonarnego oraz niestacjonarnego, pozwoliły dostrzec liczne problemy studentów „studiujących bezpieczeństwo”. Zróżnicowana aktywność edukacyjna studiujących skutkowałą postawieniem pytania o to, kim jest osoba, która ubiega się o kształcenie na kierunkach studiów związanych z bezpieczeństwem. Analiza obserwowanych problemów i uzyskiwane wyniki stały się dla mnie główną przesłanką zainicjowania oraz przygotowania krajowego, międzyuczelnianego, naukowego projektu badawczego o charakterze pilotażowym nt. „Student i studiowanie bezpieczeństwa” (2014).

Projekt ten, przeprowadzony pod moim kierownictwem, został zrealizowany na zlecenie i pod afiliacją Katedry Podstaw Bezpieczeństwa Wydziału Nauk Technicznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego. W jego realizacji udział wzięło ośmiu nauczycieli akademickich (profesor zwyczajny, doktor habilitowany oraz sześciu doktorów) z pięciu uczelni publicznych i niepublicznych (Akademia Obrony Narodowej w Warszawie, Akademia Pomorska w Słupsku, Szkoła Główna Służby Pożarniczej w Warszawie, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu). Badaniem objęto ponad czterystu studentów, zaś do opracowania zakwalifikowano ankiety trzystu pięćdziesięciu respondentów (N=350) z sześciu wybranych losowo polskich uczelni publicznych

i niepublicznych kształcących studentów na kierunkach Bezpieczeństwo Narodowe oraz Bezpieczeństwo Wewnętrzne, w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym. Podstawowym celem badania było zebranie informacji o istniejącym problemie i kierunkowych doświadczeń do przeprowadzenia badań głównych nt. „Portret studenta studiującego bezpieczeństwo”.

Respondentom-studentom zostały postawione pytania merytoryczne zamknięte i pytania otwarte. Było to działanie celowe i zostało potraktowane jako forma badania ilościowego oraz jakościowego. Warto zaznaczyć, że pytania otwarte były ukierunkowane na poszerzenie wiedzy na temat problemów w studiowaniu bezpieczeństwa, wskazanych przez studentów w odpowiedziach na pytania zamknięte. Uzyskane w toku procesu badawczego wyniki potwierdziły postawione hipotezy badawcze, m.in. potwierdzono, że studenci nie zawsze wiążą podnoszenie kwalifikacji z przyszłą pracą zawodową, a studiowanie bezpieczeństwa jest motywowane bardziej posiadaniem dyplomu ukończenia studiów wyższych. Zebrane wyniki badań pozwoliły również na wskazanie dwudziestu sześciu rekomendacji oraz wniosków autorskich związanych z pytaniami ankietowymi.

W rezultacie przeprowadzonego projektu badawczego została opracowana, również pod moją redakcją, monografia pt. *Student i studiowanie bezpieczeństwa. Badania rekonesansowe*, Wyd. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (2015). Byłem także jednym z dwóch autorów tej monografii (50% wkładu pracy).

Recenzenci wydawniczy o tej monografii i badaniach w niej zaprezentowanych napisali:

– dr hab. Stanisława Jarmoszko, prof. UP-H w Siedlcach (obecnie prof. zw.) stwierdził: (...) są to badania pionierskie, w pełni oryginalne, co dodatkowo podnosi ich wartość – poznawczą i użyteczną. (...) Opracowanie podejmuje problematykę ważną dla procesu edukacyjnego. Może być użyteczne zarówno w działalności naukowej, badawczej, w procesie edukacyjnym (...).

– dr hab. Adam Kołodziejczyk (prof. WAT) uznał, że: (...) zakres określony liczbą zmiennych (27), jak i liczebność badanej populacji ($N=350$) pozwala na wyprowadzenie wniosków i rekomendacji użytecznych nie tylko dla projektu badań głównych lecz także dla celów dydaktycznych (...).

Na podstawie tych badań były przygotowywane i obronione na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie (2016) dwie prace inżynierskie o tytułach: *Profil studenta kierunku Bezpieczeństwo Wewnętrzne – badania ankietowe* oraz *Profil studenta kierunku Bezpieczeństwo Narodowe – badania ankietowe*.

Wyniki z omawianych badań były również przedmiotem referatów na konferencjach krajowych i międzynarodowych, a także wielu dyskusji naukowych (podejmowanych z mojej inicjatywy i z moim udziałem w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Koninie).

Z uwagi na to, że w poprzednich badaniach studenci kierunku Bezpieczeństwo Wewnętrzne stanowili mniejszą grupę badawczą niż studenci z kierunku Bezpieczeństwo Narodowe oraz w związku z tym, że poprzednie badania nie obejmowało młodzieży liceów ogólnokształcących z klas o profilu mundurowym, ponieważ pierwsi absolwenci taką formę edukacji zakończyli w roku 2016, to zaplanowane badania właściwe nt. „Portret studenta kierunku bezpieczeństwo” zostały poprzedzone dodatkowymi badaniami. W badaniach dodatkowych uwzględniono wskazane fakty oraz założono – w zakresie Bezpieczeństwa Wewnętrznego – porównanie uzyskanych wyników z wynikami z roku 2015. W celu przeprowadzenia badań został powołany Zespół badawczy o zasięgu krajowym (sześć uczelni), który przeprowadził badania na kierunku Bezpieczeństwo Wewnętrzne. Tematem tego projektu badawczego była „Sylwetka studenta studiującego na kierunku Bezpieczeństwo Wewnętrzne”. Badania zostały zorganizowane i przeprowadzone pod afiliacją Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Koninie w okresie od listopada 2017 r. do maja 2018 r. W tym projekcie badawczym pełniłem funkcję zastępcy kierownika (projektu badawczego). Wyniki z tego badania, w tym sposób za prezentowania podlegają aktualnie dodatkowej analizie i z tego m.in. powodu opracowanie monograficzne nie uzyskało jeszcze ostatecznego kształtu. Rozważane jest również zorganizowanie naukowej konferencji tematycznej, której głównym elementem byłoby poddanie dyskursowi wyników i wniosków z przeprowadzonych badań.

W oparciu o uzyskane z przeprowadzonych badań wyniki, które wskazują istotnie ważne problemy związane ze „studiowaniem bezpieczeństwa” i doświadczenie, zdobyte w czasie realizacji dwóch krajowych projektów badawczych o zasięgu międzyuczelnianym, wznowiłem działania w celu powołania szerokiego składu zespołu badawczego (konsorcjum) do przeprowadzenia ogólnokrajowego, naukowego projektu badawczego, nt. „Portret studenta kierunku bezpieczeństwo” (proces organizacyjny w toku; jest przygotowana m.in. wstępna koncepcja i narzędzie badawcze).

Formalne zestawienie najważniejszej części mojej działalności naukowo-dydaktycznej i badawczej⁶ – poza programami wykładanych przedmiotów – zawiera *Wykaz dorobku habilitacyjnego – nauki społeczne* (załącznik 4). Poniżej przedstawiam graficzne zestawienie wymienionego wykazu (tabela 1):

⁶ Od uzyskania stopnia naukowego doktora w roku 2005.

Komitety organizacyjne i naukowe krajowych i międzynarodowych konferencji naukowych – charakter udziału

Dotychczas byłem trzykrotnie członkiem komitetu organizacyjnego konferencji naukowej, z tego raz międzynarodowej konferencji.

Byłem także sześciokrotnie członkiem komitetu naukowego, w tym pięciokrotnie w związku z międzynarodowymi konferencjami naukowymi.

Członkostwo w organizacjach naukowych oraz współpraca naukowa

1. Polskie Towarzystwo Nauk o Bezpieczeństwie, członek od 22. listopada 2014 r.,
2. Europejskie Stowarzyszenie Nauk o Bezpieczeństwie (*EUROPEAN ASSOCIATION for SECURITY*), członek od 11. maja 2012 r.,
3. Europejskie Stowarzyszenie Nauk o Bezpieczeństwie (*EUROPEAN ASSOCIATION for SECURITY*), sekretarz Rady Naukowej od 11. czerwca 2016 r. (kadencja 2016-2020),
4. Polskie Towarzystwo Nauk o Bezpieczeństwie, członek Sądu Koleżeńskiego od 25. września 2017 r.,
5. Transdyscyplinarne Centrum Badania Problemów Bezpieczeństwa im. Prof. K. Bogdańskiego (Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach), współpraca naukowa od 29. marca 2012 r.

Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism:

1. Członek Rady Naukowej Zeszytów Naukowych Instytutu Polskiej Gospodarki Technologii i Społeczeństwa im. prof. Edwarda Taylora *Przedsiębiorczość i Prawo*. ISSN 2544-2937 (od 01. czerwca 2017).
2. Stały Redaktor Tematyczny Zeszytów Naukowych Instytutu Polskiej Gospodarki Technologii i Społeczeństwa im. prof. Edwarda Taylora *Przedsiębiorczość i Prawo*. ISSN 2544-2937 (od 01. czerwca 2017),
3. Redaktor tematyczny w czasopiśmie naukowym „Seciritologia”. ISSN 1898-4509 (od 01. października 2018).

Recenzent artykułów w czasopismach naukowych

Jestem powołany na recenzenta artykułów zamieszczanych w dwóch czasopismach naukowych:

1. „Seciritologia”, Collegium Civitas i *European Association for Security*,
2. Zeszyty Naukowe Instytutu Polskiej Gospodarki Technologii i Społeczeństwa im. prof. Edwarda Taylora, „Przedsiębiorczość i Prawo”.

Tabela 1. graficzne zestawienie tego wykazu

L.p.	Rodzaj publikacji	Liczba
1.	Monografie naukowe indywidualne	4
2.	Monografie naukowe wykonane we współautorstwie (dwóch autorów, każdy po 50% udziału w opracowaniu)	1
3.	Monografie naukowe zbiorowe oraz indywidualne artykuły naukowe w publikatorach krajowych (autor rozdziałów, podrozdziałów i artykułów)	33
4.	Artykuły naukowe opracowane indywidualnie opublikowane w publikatorach zagranicznych	1
5.	Artykuły naukowe opracowane we współautorstwie opublikowane w publikatorach zagranicznych (50% udziału)	1
	R A Z E M	40
6.	Monografie indywidualne będące w opracowaniu: 1) w procesie wydawniczym – przewidziany termin wydania marzec/kwiecień 2019 2) w opracowaniu – przewidziany termin wydania 2019/2020	2
7.	Monografie zespołowe wymagające opracowania – przewidziany termin wydania 2020	1

Uczestnictwo i wystąpienia podczas międzynarodowych oraz krajowych konferencji, seminariów, sympozjów i sesji naukowych

Moja aktywność naukowo-dydaktyczna, naukowo-badawcza oraz popularyzatorska znalazła wyraz także w uczestnictwie w ponad pięćdziesięciu międzynarodowych i krajowych konferencjach, warsztatach, seminariach, sympozjach, sesjach i wykładach naukowych poświęconych szeroko rozumianym problemom bezpieczeństwa, z tego w trzynastu międzynarodowych.

Podczas tych konferencji wygłosiłem siedemnaście referatów, w tym siedem w trakcie konferencji międzynarodowych.

W czasie dwóch międzynarodowych konferencji naukowych byłem (raz) współprowadzącym sesję panelową pt. *Bezpieczeństwo i integracja w wymiarze globalnym*, a także (raz) moderatorem sesji panelowej pt. *Międzynarodowa reakcja na konflikt na Ukrainie*.

Szczegółowy wykaz obrazujący tę część mojej aktywności naukowej (od uzyskania stopnia naukowego doktora) zawiera załącznik 4 – *Wykaz dorobku habilitacyjnego – nauki społeczne*.

Ponadto, w bieżącym roku przewidziany jest mój udział w trzech konferencjach i (jednych) warsztatach naukowych, z tego jedna konferencja na Ukrainie.

Redagowanie i współredagowania naukowe opracowania książkowego

1. T. Kęsoń, M. Lutostański, *Student i studiowanie bezpieczeństwa. Badania rekonesansowe. Raport końcowy*, (red.) M. Lutostański, Wyd. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Olsztyn 2015. ISBN 978-83-7299-979,
2. *Postęp w inżynierii bezpieczeństwa* (red. nauk.) K. Skibniewska, M. Lutostański, Wyd. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2015. ISBN 978-83-7299-995-5.

Opieka naukowa nad studentami

W dotychczasowej praktyce naukowo-dydaktycznej prowadziłem seminarium dyplomowe z 63 studentami. Byłem promotorem 33 prac dyplomowych (licencjackich). Kilku moich dyplomatów zostało wyróżnionych przez władze uczelni, w tym jedna (dyplomantka) nagrodą pieniężną w „Konkursie na Najlepszą Pracę Dyplomową na kierunku Bezpieczeństwo Wewnętrzne” w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Koninie w roku akademickim 2017/2018.

Sporządzone recenzje

Dotychczas sporządziłem pięćdziesiąt trzy recenzje, w tym cztery recenzowanych artykułów naukowych oraz czterdzieści dziewięć recenzji prac dyplomowych (licencjackich).

Inne formy aktywności naukowo-dydaktycznej i popularyzatorskiej:

1. Instytut Chemii Przemysłowej im. I. Mościckiego w Warszawie. Wykład dla kierowniczej kadry Instytutu. Temat wykładu: *Organizacja ochrony i obrony narodowej w różnych stanach funkcjonowania narodu i państwa*, Warszawa 2015.
2. Dowództwo Operacyjne Rodzajów Sił Zbrojnych. Wykład w ramach Inauguracyjnego szkolenia uzupełniającego Kadry Dowództwa Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych. Temat wykładu: *Główne komponenty architektury ochrony bezpieczeństwa państwa*, Warszawa 2016.
3. Zarząd Główny Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej. Temat wykładu: *Sytuacja polityczno-militarna we współczesnym świecie*, Warszawa 2016.
4. Wykład otwarty dla absolwentów szkół średnich w Koninie. Temat wykładu: *Zagrożenia jako główny czynnik organizacji ochrony bezpieczeństwa narodu i państwa*, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie, Konin 2018.

Podejmowane przeze mnie działania w obszarze teorii i praktyki bezpieczeństwa narodu i państwa spotykały się z licznymi aktami uznania. Byłem wielokrotnie wyróżniany odznaczeniami państwowymi, ministerialnymi (resortowymi), odznakami honorowymi,

pochwałami (różne formy), dyplomami i innymi nagrodami (szerzej o tych kwestiach w załączniku 4). Zdarzało się też, że moja narracja wskazująca zidentyfikowane dysfunkcje w różnych obszarach szerokorozumianego bezpieczeństwa podmiotowego natrafiała na oponentów. Niektórzy z nich jednak, na skutek analizy problemów objętych dyskursem, zwłaszcza w kontekście do zjawisk zachodzących w obszarach społeczno-politycznym i naukowo-dydaktycznym, dokonywali korekty w postrzeganiu rozważanych problemów. Zmieniała się również moja percepcja wielowymiarowego bezpieczeństwa oraz ewoluowała forma jego przedstawiania, nad czym nadal pracuję.

